

ТРАГІЧНЫ ЛЕС ПРАФЕСІЙНАГА АДВАКАТА ПАЎЛА МАЛЯНТОВІЧА

Роль асобы ў гісторыі дзяржавы і права здаўна цікавіла гісторыка-прававую навуку. У апошні час да нас не толькі вярнуліся імёны асоб, якія вызначалі лёс гісторыі, але і новае гучанне набыла ацэнка іх ролі. Звернемся да самабытнай асобы Паўла Мікалаевіча Малянтовіча, вядомага прафесара-юрыста беларускага паходжання, які ў свой час быў генеральным пракурорам і апошнім міністрам юстыцыі Часовага ўрада.

Ён вучыўся на юрыдычным факультэце Маскоўскага ўніверсітэта, але завяршыў юрыдычную адукацыю ўжо ў Юр'еўскім ўніверсітэце.

У 1893 г. у Маскве малады спецыяліст атрымаў сваю першую пасаду — памочніка прысяжнага паверанага. Яго настаўнікам стаў славыты адвакат таго часу Фёдар Плявака.

Вядомасць у якасці адваката П.М. Малянтовіч атрымаў у сувязі з удзелам у гучных палітычных працэсах. Дапамагаў ён і бальшавікам.

Пасля Лютаўскай буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі, з сакавіка 1917 г. П. Малянтовіч займаў пасаду члена выканкама Камітэта грамадскіх арганізацый, таварыша пракурора Маскоўскай судовай палаты, намесніка міністра поштаў і тэлеграфа. Да яго прыглядзіліся палітычныя дзеячы новага кірунку. Таму у час жніўнянскага крызісу Часовага ўрада 1917 г., старшыня часовага ўрада А.Ф. Керанскі запрасіў на пасаду міністра юстыцыі менавіта яго. Ужо 25 верасня 1917 г. ён увайшоў у склад Часовага ўрада ў якасці міністра юстыцыі і генерал-пракурора.

Верны ідэям парламентарызму, П.М. Малянтовіч аформіў загад аб арышце У.І. Леніна ў якасці абвінавачанага па справе аб ўзброеным паўстанні 3—5 ліпеня ў Петраградзе.

Пост міністра юстыцыі ён узначальваў ўсяго 1 месяц. 25 кастрычніка пачаўся ўзброены пераварот. 26 кастрычніка у Зімовым палацы паводле пастановаў ВРК у ліку «міністраў-капіталістаў» П.М. Малянтовіч быў арыштаваны, але ўжо праз дзень ён быў вызвалены. Сам факт арышту паўплываў і на пераацэнку яго жыццёвых каштоўнасцяў і поглядаў на падзеі 1917 г.

Да восні 1921 г. ён жыў у Пяцігорску, дзе ўнёс вялікі ўклад у барацьбу з беспрытульнасцю і злачыннасцю сярод дзяцей. Імя П.М. Малянтовіча ўваходзіць у лік заснавальнікаў савецкай адвакатуры.

Як і значная частка таленавітых прадстаўнікоў інтэлігенцыі, П. Малянтовіч быў прызнаны «патэнцыяльным ворагам народа». 12 снежня 1930 г. быў выдадзены згодна з санкцыяй намесніка старшыні ОГПУ Г.Г. Ягоды ордэр на арышт, пасля чаго Паўла Мікалаевіча арыштавалі. Дзякуючы сваім сябрам і калегам, уплывовым бальшавікам М. Рыкаву, П. Смідовічу, А. Муралаву, яму ўдалося вырвацца на волю.

Праз чатыры месяцы Павел Мікалаевіч прыступіў да працы ў Маскоўскай калегіі адвакатаў.

Аднак з цягам часу рэпрэсіўная дзейнасць савецкай улады дасягнула свайго апагею. 11 кастрычніка 1937 г. ў чацвёрты аддзел Галоўнага ўпраўлення дзяржаўнай бяспекі была прадстаўлена даведка аб «контррэвалюцыйнай дзейнасці» П.М. Малянтовіча, і пра яго «варожасці да савецкай улады кіраўнікоў ВКП (б) і ўрада». 1 лістапада 1937 г. намеснік наркама НКУС СССР падпісаў ордэр на арышт П.М. Малянтовіча. У той жа вечар яго прывезлі ва ўнутраную турму на Лубянцы. Пацягнуліся бясконцыя дні, страшныя начныя допыты з ужываннем катаванняў. Пасля ўсіх пакут ён пацвердзіў толькі адзін агульнавядомы факт — падпісаную ім тэлеграму аб арышце У.І. Леніна.

21 студзеня 1940 г. ваенная калегія Вярхоўнага Суда СССР прысудзіла яго да смяротнага пакарання.

Лёс П.М. Малянтовіча — гэта гісторыя супрацьстаяння асобы і эпохі станаўлення і ўмацавання палітыкі прававога рэжыму ў СССР. За сваю доўгую адвакацкую дзейнасць П.М. Малянтовіч удзельнічаў у сотнях працэсаў — палітычных, крымінальных, грамадзянскіх. Многія з іх завяршыліся апраўданнем падсудных або змякчэннем меры пакарання.

Т.А. Красницкая

БГЭУ (Мінск)

СУДЫ ДЛЯ ЕВРЕЕВ НА ТЕРРИТОРИИ БЕЛАРУСИ В XV—XVII вв.

В ВКЛ существовали две системы судебных органов: общие суды для всего населения и суды для отдельных групп населения, в том числе евреев, появившихся на территории белорусско-литовского государства еще в XVI в. Согласно грамоте, данной Великим князем Витовтом брестским евреям 24 июня 1388 г., судебные споры между евреями рассматривались в суде еврейской общины на основе талмудического права. При этом они получали льготы по сравнению с христианским населением. В 1454 г. Казимир IV подтвердил привилегии польских и литовских евреев, вывел их из-под юрисдикции католического суда, а спор между евреем и христианином разрешался только Великокняжеским судом. При Сигизмунде II было введено правило: при рассмотрении тяжбы между евреем и христианином одним из судей должен быть глава еврейской общины. По некоторым же преступлениям иск христианина против еврея вообще не принимался к производству, если у истца не оказывалось свидетелей-евреев. Между тем по «еврейскому закону» (Талмуду) правоверный еврей не мог свидетельствовать в «гойском» суде против единоверца. И истец-христианин в итоге оказывался в патовом положении. Ему, если он не был магнатом или государственным чи-